

ՏՆԻՒԼԻՅԷ

Էվգաֆը հիւմանուս խաղինքսի մէ-
սարիֆաթ միւտրիւրի, ըրւթպէյի
սընթը միւթէմայիզի իւլ խաղինքս գո-
միսիսնու պաշ քեաթիպի իզդէթլու
Ալի Էֆէնտիսէ :

Էֆիսիէթի սանտըղը միւտրի իզդէթ-
լու Մկրտիչ Էֆէնտիսէ ըրւթպէյի սա-
նիսէ սընթը միւթէմայիզի :

Էֆիսիէթի մէզքիւրէ գոմիսիսն պաշ
քեաթիպի իզդէթլու Ծաքիւր Էֆէնտի-
սէ ըրւթպէյի սանիսէ սընթը սանիսի :

Էֆիսիէթի մէզքիւրէ սանտըղ Էմինի
իզդէթլու Օհաննէս Էֆէնտիսէ ըրւթ-
պէյի սանիսէ սընթը սանիսի թէվիհ
պուրուլմուշ տուր :

— Կիրիտ վիլանէթի միւշալիւրի սա-
տաթլու Զամիտ պէյ Էֆէնտի հաղ-
րէթլընէ նըշանը Օսմանիին իքիսնի
ըրւթպէսինտէն պիր գըթիսը իհսան
պուրուլմուշ տուր :

— Բուսէլի տէմիր Եօլլարը միւթա-
հիւտի պարոն Զիրը իւլ, թարիքի մէզ-
քիւրուսն իշլէտիսի գուսնիսնաթ միւ-
թահիւտի պարոն Ծէյիս կէշէն կիւն,
մապէյն հիւմանուս կիտէրէ սեր
գուրէնայի հաղրէթի շէհրիւտի ա-
թուֆէթլու Զաֆըղ Մէհմէտ պէյ
Էֆէնտի հաղրէթլընի մարիֆէթի իւլ,
հուղուրը հաղրէթի փաթիշահիսէ չըգ-
մըշար վէ կէշէնէ Էլք պահարա տոգ-
րու Բուսէլի տէմիր Եօլլարը շիւպէլէ-
րինտէն պիր խայլիսինին ինշաթլընա
միւպաշէրէթ օլուսնադընը արդ ու
իֆատէ իշլէմիշլը տիր : Միւթահիւտի
միւսայիլէյիսն պու քէրէ Տէրիսատաթ-
թէ կէլմէսի իւզէրինէ, մէզքիւր տէ-
միր Եօլլարա օլան միւշքիւրէթն պէր
թարաֆ օլաճաղը մէմուլտէն տիր :

— Ալիթըրիսն Զէրմանշիւտ շէհ-
րաֆ նաւ զաղէթանըն պէհանընա նէ-
զարէն, Մէմէթէթլըն պէյի բըրէնա
Ծարը հաղրէթլընիսն վարիսի օլմա-
տըղընտան, Պէրլին գապիսէթ օսուլյա
վուգու պուլան գարար մուսիպինէ,
Եազընտա բըրէնա հաղրէթլընի սան-
տալիլի ըրաթէթի թէրք վէ Եէրինէ
Ալթիթիս իմէրաթ օլուսնու քիւշիւք
պիրատէրի Լութ օլիկ վիքիթ օր ճէ-
նապէրի թայիսն օլուսնաճաղ իմիշ :

— Սալթանաթը սէնիլէնին Աթիսա
սէֆիլի աթուֆէթլու Պիթիստիս պէյ
հաղրէթլընի մայիթի իւլ Էվլէլէր
կիւն Պըրանսըղ վարօրուսն ըաքիպէն
մահէլլէ մէմուրիսէթինէ ազիմէթ
իթմիշ տիր :

— Պար տիւ Պոսթօր զաղէթաթը Գու-
լաթ ա քէթիւսիսինին Եէրինէ վաղ օ-
լուսնաճաղ տէմիր քէթիւսինին աթու-
սի տէրէթիսնտէ լէրուլէմէթ օր տէյի
Եազմաթը իւզէրինէ քէթիւսինին ին-
շաթը միւթահիւտի պուլուսն միւսիւ
թայիլի, մէզքիւր զաղէթաթա պիր
մէթուլ Իրալ իտէրէք, պուսնա,
հէր նէ գաւար քէնտիսինէ տայիր տ-
մէլիսաթը թէքմիլ իւլ, պու կիւն
քէթիւսինին Եէրինէ վաղ իթմիշ հա-
ղըր իտէ տէ, Պահրիսէ նէզարէթին-
տէն, իքի պաշընա Եաթըլաճաղ օլան
ըրիւթլը հաղըր օլմաթըղը ճիհէթլէ,
շիմիսիսէ գաւար վաղ իտէմէտիկինի
վէ պու վազիֆէ, Նաֆիա նէզարէթի-
նին օլմաթըղըն պիրտիւրպ, Եէր
քէթիւսինին պիր սաաթ Էվլէլ վաղ
օլուսնաթ արդու օլուսնու իսէ, ըրիւ-
թըմարըն պիր սաաթ Էվլէլ ինշաթը-
նա զայրէթ օլուսնաթ լաղըմ կէլիւ
տէմիշ տիր :

— Իզմիրտէ թապ օլուսնիսն իբար-
սիալ զաղէթաթըն, ալաֆանկա
յուսնուր 30 թարիլի նիւսիսինտէ
շու վէճ իւլ օգուսնուշ տուր :

Իզմիրտէ հայկան խաթաթըղընա
տայիր օլան հալաթիս, հիւքիմէթի
մահէլլիսէնէ թէթիւր իթմէն իւլ,
Խաթիւր սըհիլէ մէմուրլընտան
թապիպ Պօրգ, մէմուրիսէթլ մախ-
սուսէ իւլ վիլանէթ իշլէրիսինէիզաթ
գըլընմըշ տուր :

Թապիպի միւսայիլէյիսն իշպու մէ-
մուրիսէթի հաղգընտա ալաթըմըղ
մալիւմաթ ա նէզարէն, մէմէթէթիմիզ
ճիվարը չիշէք վէ պու կիպի կէթ-
լէրտէն սալիմ պուլուսնուշ տուր : Ան-
ճաք կէշէն Եազըն գուրաթըղը վէ
պու գըլըն Եազմուր վէ սօլուրո հայ-
վանաթըն մէրալարընը օթմըղ պրաթ-
մըշ օլուսնուտան, գոնուլար գու-
ղուսնաճաղարը Էմանտէ իւլթի
զաաֆէ միւսպիլէյա օլմաթաթա վէ պու
իւլթի ճէր նէ գաւար պուլաշը տէ-
յիլ իսէ տէ, քիւլիսիսէթի թէթիւ-
թա սէպէպիսէթ վիթէրէք, Էման
Եիւզտէ 50 վէ 60 գաւար թէթիւթ
վուգու պուլմաթաթ տուր :

Էկէր գըլըն պու շիտտէթի սուղու
տէվաթ իտէր իսէ, թապիպի միւսայի-
լէյիսն իֆատէսինէ կէթէ, Այաթն վէ
ճիվարըն, պու սէնէ գոնուլ վէ գու-
ղուսնու գալմաթընտան գօրգուլուսնու
Պու օթաթըղընտան աթ վէ Էթիւլէ-
րէ տալի մաղարաթը սիւրաթէթ իթ-
մէթտէ իսէ տէ, պուլարաճա գաւար
թէթիւթ Եօգ տուր :

— Պու տէֆա Բուսնուգուսն կէլէն
Եօլմուլարըն իֆատէսինէ կէթէ, Թու-
նա նէհրինին պուլարը պիր քարա
չէթիւլիւլ օլուսնուտան, կէմիլը
իւլթէթէթ տիրէր :

— Գաթիւր Օսմանիին Բարիս գօմի-
թիսի աղաթընտան միւսիւ Սալթաթ օր
պու կիւնլէրտէ պաղը մէսալիհ իւլին
Տէրիսատաթթէթ կէլէնէյի Էվլէլէր շէ-
լըլտա օգուսնուշ տուր :

— Տիւնքի կիւն Ղալաթաթա պաղը
թէպէտտիլաթ վուգուլինէ տայիր պիր
արաճիֆ նէշը իթիթիլիսինտէն, պու-
նուս բաթաթա խայլի թէթիւրի օլ-
մուշ տուր :

— Լօնտաթաթ ինիլ ճէմիսէթի
թարաֆընտան կէլէնլէրտէ Տէրիսա-
տէթէ կէլմիշ օլան մէպուլար, չար-
չէնպիհ կիւնի Մարսիլիս վաթօրուլյա
ինիլթէրաթա միւթէվէճիհն Տէ-
րիսատաթթէթ կիթմիլէր տիր :

Հուլուրու շահանէյէ չըգմաղ իւլին
կիւնա սաթաթաթ հաղրէթլընի ճա-
նիպիսնտէն մուսլէնէթ վէ միւսաթաթ
օլուսնաթըղը իւլին, մէրգուս մէպու-
լար ինիլթէյա սէֆիլի վաթթաթըյ-
լա Հիւքիմէթի Սէնիսէ ալէյիսն
պիր բըրթէթ օլմաթ վէրմիլէր տիր :

— Թուսն զաղէթաթընտա շու վէճ
իւլ օգուսնուշ տուր :

Շուսնու տէմիր Եօլու միւսհէնտի-
լէրինտէն վէ Պրանա թէպաթընտան
միւսիւ Սիմօն Շուսնուտաթիլիսէ մահէլ-
լէսի Էհալիսինտէն վէ Պալլար միլէ-
թիսնտէն Գօսթիանթիլին գըղը վաթի-
լիքէ ալէաթա իտիպ, Էվլէլէր բա-
ղար կիւնի ըթթէֆանա րէսմինի իճ-
րոնէ նիսէթ իթմիշ իտի : Հօճա պէյ
մէթմէթի Եէթիլմէլէրինտէն Շուսնու
Պուլար մէթմէպիլին մուսլիմի բա-
նաթթ վէ Լաֆ իւլ Բէթիլիսնաթ լաթա-
լար մէզպուրէ կիւզէլ գըղըն Սիմօն ի-
լէ Էվլէնմէսին չէթմէթէրէք, քիւ-
սէտէ պիր նուլթ իրաթի իւլ Էհալիլի
թահրիք իշլէմիշ վէ բարաթարա ըս-

թէֆանա րէսմինի իճրա իթմէլէրի-
նի սէթլէմիշ տիր վէ պուսնուշա պէ-
րապէր խանէյի թահթը նաղարա ալ-
մըշլար տուր :

Պու արալըգ մէրգուս Սիմօն արգա-
տալարըյլա պիրլիքտէ Էլէնմէք իւզ-
րէ զըղըն խանէսինէ կիթմէլէրի ի-
լէ, պէրիքիլէ 500 տէն զիւստէ օլ-
տուղու հալտէ, խանէյի պաթըլ Էյ-
լէնտիքիլէր Էսնաթ սօթա իւլ միւ-
հէնտիսէթտէն պիրլինին պաշըն Եաթ-
մըշլար վէ տիկէր պիրլինին գօլուսնա
վուրմուշլար տուր :

Պու հալիսէ իքիսնի օրտու միւշլիլի
հաղըլթլէրինէ մալիւմ օլուսնա, տէր-
հալ պէթիւք ֆէնալը վուգուլինէ
մէյտան պըրաթմաթարաթ, աաթիլի
նիզամիսէ վէ զապիլիս իւլ օրաթա վի-
րուտ իտիպ, ճէմիսէթի տաղըթ մըշ վէ
սէպէպիլանլարտան պիր թաթըմ տէր-
հալ թահթը թէթիւք վէ իսթիլիսա-
գա ալընմըշ տուր : Պու խապէր իւզէ-
րինէ, մուսմէլէյի Գանսիլէնին իճրա-
սը իշին Շուսնու գալմաթաթընա ճանի-
պի վիլանէթտէն Էմի իթա օլուսնու-
ղու միսիլլու, քէյֆիսէթի սուրէթի
վուգուլինի թահիթ իւլին, Պրանա
վէ Պէլիպ գօնաթըլարըյլա Բուս-
նուգ Պուլկար մէթըրօլիտի Էֆէնտի
Շուսնուտա կիթմիլէր տիր :

ԹՅՇՐԱ ԱՊՕՆԵԼԵՐԻՄԻՁԷ ՄԱՍՈՒՍ

Ի Լ Ա Ն

Ապօնաթլարը միւսաթէթի թէթիլ օլան
ապօնէլէրին զաղէթաթըն պուսնան պէթ-
լէ կիւնիսնտէ քիսիլլա, թէթար կիսնտէ-
րիլմէսինի արդու իտէնլէրին, Էվլէլինտէն
թարաֆըլա խապէր վիլանլէրի վէ սի-
տիլին տալի բօսթա իւլ կիսնտէրմէլէրի
վէ Եաթիս Խիթանաթարա պիրիսինի կիս-
թէթմէլէրի :

Ի Լ Ա Ն

Պրանալը վէ իթալեան վէ ինիլիլի
վէ Ալման լիսանլարը իւլ բիսն օլէ
գաթընարա մախուս Էնվայի վէ սայիր
հիւնէրլէրին տալի թալիմինէ միւգ-
թէտիր պիր Պրանալը մաթմուսըլ
Էրմէնի խանէլէրինին պիրինտէ Եա
ֆաթիլա մայիթիսնտէ վէ Եաթաթ տէրս
մէմուրիսէթիսնտէ պուլուսնաթ արդու-
սինտէ իտուկիլինտէ, թալիպ օլանլա-
րըն մաթպաթաթը կէլմէլէրի :

ՍՈՆ ՀԱՎԱՏԻՍԼԷՐ

ՖԻՍՆԱՍ

Բարիս, 2 փետրվար

Սէնաթ օ մէճլիսինին րէյի իտիհի-
սալ օլուսնուղու հալտէ, միլլէթ մէճ-
լիսինի տաղըթմաթ հուգուգուսնու
րէյիսի ճիւլհուրա իհալէ օլուսնաթ
զըմիլտա սօլ թարաֆ աղաթ թարա-
ֆընտան վաղը օլան թէթիլի, միլ-
լէթ մէճլիսինտէ 249 գուրաթա գար-
շը 449 գուրա իւլ գապուլ օլուսնու
Սաղ մէրքէլ աղաթ, սօլ թարաֆ
աղաթ իւլ պիրլիքտէ գուրա վէրտի :

Բարիս, 3 փետրվար

Միլլէթ մէճլիսինին սաղ թարաֆ
մէրքէլ զաղէթաթընտէ պէհանընա
նէզարէն, պու թարաֆ տիւն սօլ թա-
րաֆ աղաթըյլա պիրլիքտէ, հալը հա-
ղըր Պոնտարթ թարաֆտընտան
միւսայիլ տիր զանըյլա, ճիւլհուր-
իսէթիսն թանըլիլ լէհիստէ գուրա վէր-
միլլէր տիր :

Վիւքէլանըն մէսուլիսէթինէ տա-
լիլ նիզամաթը միլիսինին տօգուղու-
նու պէնտի միլլէթ մէճլիսի թարա-

ֆընտան գապուլ օլուսնու : Պէլիսնի
պէնտ իւզէրինէ վէրլինէ գուրաթա,
181 գուրաթա գարշը 321 գուրա իւլ
իւլիսնիստէֆա օգուսնաթընա գարար
վէրլիլ տիր :

Իքի մէճլիսինին մէրքէլի վէրալլ-
տա պուլուսնուղուլմաթը հաղգընտա
օլան թաթիլաթ, 327 գուրաթա գար-
շը 332 գուրա իւլ գապուլ օլուսնու :

Բարիս, 3 փետր.

249 գուրաթա գարշը 449 գուրա
իւլ միւսիւ վալօնըն թէթիլի իշլէտիլի
թաթիլաթ գապուլ օլուսնուղուսնան
սօլաթը, պօրսանըն հալի Էյի տիր :
Պու թաթիլաթըն լէհիստէ օլարաթ,
սօլ թարաֆ վէ սաղ մէրքէլի աղաթը-
նըն Էրմէնիս վէ բըրէնա տը Ժօնվիլ
վէ վիւքէլաթան 6 զաթ գուրա վէր-
միլլէր տիր :

Պու գուրանըն պէթիւք թէթիլի
օլտու :

ԻՍՐԱԵԼ

Պաիս, 3 փետրվ.

Ալֆօնս թարաֆտարանը, Բանըր-
լիւն շէհրինէ մուսլէնէթ իթտիլէր :

Մատրիտ, 3 փետրվար

Օթէիցա զալէպէսինին խապէրի
մէսուրիսէթի աղիմէյի մուսիպ օլ-
տու : Բամըլիւն շէհրինտէ զալիսի
վէ սայիլի վար տուր :

Ինիլիլիթիլ

Լօնտա, 3 փետրվար

Միւսիւ Տիղրաէլի Օզպօրնտա գը-
րալիլանըն նէզտիլտէ տիր :

ԻթԱԼԵԱ

Բօմա, 3 փետրվար

Վիւքէլա հէյիսէթի կարիպալտի
վիլիթա վէրտիլէր :

ԹԻԻԻ ԶՃԱՐԻՑԻ

Վիլլըրուլ A փետրվ.

Միւս. Ն. Օր. բաթուղու 7 7/8
Տօլարա Էյի ճիւն 5
Պու կիւնի սաթը 18,000 պալէա
Բիաթա գալի

ՍԱՐՐԱՖԻԷ

Լօնտա, A փետրվ.

Էսհամը Ուսուլի սըլտու 41 5/8 1/2
» » գաթանտը 41 7/8
69 » 56
71 » 66 1/2 67
Պան տիւ թրէզօր (Սէրիլ. Բ.) 78 1/2 79
Ինիլիլի գօնաթիսի 92 1/2 5/8

Բարիս A փետրվ.

Էսհամը Ուսուլիսէ գաթանտը 42 5/8
1889 281 2/8
Բուսէլի շըմէնտըթիլի սէհիլէրի 122
Պըրանսըղ ֆօնտուս 5 օլ 101 1/8
» » 5 օլ 64
Կիթալիս 67 6/8

ԳԱԼԱԹԱ ԲԵԱՉԱՍԸ

Էսհ. Ուս. յուլի. 23 աղաթ գօր. 45 5/1
« յուլի. 23 աղաթ աղաթ 46 2/0
« Էն Եիւքսէք 46 2/5
« Էն աղաթ 46 1/5
« Սաաթ 6 46 1/8
Խթիլիլ 1835 ին Բ. Բ. 351
« 1865 Բ. Բ. 355
« 1869 281
« 1872 78 1/2
« 1875 204
Քրէտի ժէնլալ Գ. Բ. 11 10
Սոսիլթէ ժէնլալ աղիսնլարը Գ. Բ. 7 5/5
Սոսիլթէ Օթիման Գ. Բ. 5 22
Սոսիլթը պալէաթը աղիսնլարը Գ. Բ. 6 20
Պանգ Գօնլիսիալ
« Վէրիսի
« Սոսիլթէ Օսթրո թիւրը
Շըմէնտըթիլի սէհիլէրի 122
Քրաթիլիլ հիստիլէրի 375
Քրէտի շէնլիլ ըսթ օնթ

Լօրիում մատենի ազատարար
Գուրոն սրտն ծառայ
Ազգէ ֆայիդի
Բէթոր
Հէվալէսիդ

Փարա
8

ԳՍՄՊԻՈ ՖԻԵՍՈՐ

Ինկիլիզ լիւրար
Ֆրանք

Ի-չ այ վատէլի

ԱԳՃԷԼԵՐԻՆ ԲԻՍՁԱՍԸ

Ինկիլիզ լիւրար 110
Ֆրանք 37 53
ԲՕԼ 39 00
Գրքը միջ ալթուսու 51 13
Պէտք մէկտիւյէ ֆարգը 101 53
Մէթալիք ֆարգը 108 15
Պագը 129
Պէշլի 103
Գառափ գայմիսի գարիք 6 54

ՆԵՎԻՅԷ

Շու աթիւն քիւր միւրէք քէպ հօգ-
դար ինքնադ հիքսայէսի, վէ ետիւտ
հալաւիսի պունտան 63 սէնէ էվլէ
վէնէտիք մանասթըրնտան Նէշը խիւ-
մէքտէ օլան պիր զագէթատա տէրճ
խիւրիւշ օլուպ, կէրէք լիսանը, վէ կէ-
րէք թապիւրէրի, վէ կէրէք օլ վա-
գըթլարտա վիւրիւշ օլան էհէմիլյէ-
թի ճիհէթիլյէ շայանը տիգգաթ աւտ
իթիւրիւրիւրէն, Դիտակտան ալարագ
պիլ տախի տէրճ իտէրիլ: Մէքըր
պէնտ շիմտիքի զագէթալար իլէ թաթ-
պիլ օլունտուգտա, պունտան 63 սէ-
սէնէ էվլէթի էքքեար վէ աւտալա-
րմըլլա, շիմտիքի աւտալ վէ էքքեար-
լարմըլլ պէյնիւտէ բէք ազիւր պիր
ֆարգ կէթըրիւրէնէլիւտէ շիւրհէ
տուր:

ԼՐԱԳՐԱՅԻՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆ

Հետեւալ հետաքրքրական յօդուա-
ծը ԴԻՏԱԿ ԲԻՏԱՅԻՆԱՆ կիսամեայ
ազգային հին լրագրէն առած ենք,
որոյ առաջին թիւը 1812 օգոստոս 13ին
հրատարակուած է վէնէտիկ Ս. Դա-
ղարու վանքը՝ խմբագրութեամբ Միւ-
թարեան Միաբանութեան Հ. Գրիգոր
խաղարանեանի: Հետաքրքրական ը-
սինք կրկին մտօք, — Նախ՝ լեզուին
համար, որ 63 տարի առաջ խօսուած
աշխարհագրին հարկաւ ամենէն մա-
քուրն և ամենէն կոկուածն է, զի
գիտնական՝ և անտարակոյս գրաւար
լեզուն լաւ գիտող, վարդապետի մը
գրչէն ելած է: Այս առիթ կուտայ
մեզ վորճով տեսնելու և հասկնալու
թէ՝ արդի աշխարհագրը լեզուն վեր-
ջերս ինչ մեծ և զգալի փոփոխութիւն
կրած է: Նաեւ կը հասկնուի որ՝ մէկուն
գրաւար լեզուն լաւ գիտնալէն հար-
կաւորապէս չի հետեւիր գրական մա-
քուր աշխարհագրը գիտնալը: Եւ
գարձեալ այս յօդուածին մէջ կը տես-
նուի թէ՝ մէկ պարզ գիւտ մը որ աս-
տիճան զարմանք պատճառած է այն
Ժամանակի մարդոց մոտը մէջ, ինչ
հիացմամբ կը նկարագրէ այդ մէկ կա-
ղամարը, որմէ շատ գերադասեցնելը
վերջերս հնարուած և գործածութեան
մէջ են, բայց ոչ որ այնքան մեծ կա-
րեւորութիւն կուտայ և այնպէս տա-
րօրինակ զարմանք կը յայտնէ, որով-
հետեւ այս մեր օրովը այնքան մեծ և
հսկայ գիւտեր եղած են, որ սոք տե-
սակ մանր մունր բաները մէկուն մտա-
յը չեն դարձներ:

Ահաւասիկ յիշեալ յօդուածը:

«Մէկ նորագիւտ կաղամարի մը վը-
րայ գրելու պատմելու անցած թղթին
մէջ խօստացայ. ամա. տարակուսե-
ր մնացեր եմ. չէ թէ մէկ հեռու տեղ
մնէ տէ, աղէկ մը չեմ տեսներ, ասոր
համար կը վախնամ գրելու, որ օրն ի

բուն ձեռքիս տակն է, գրիչս մէջն է,
կամ թէ մէկ խրթմըրթ բաներովն է
չինած, ո՞ր մէկը հասկըցնեմ պիտի
տէի տարակուսեի եմ. որ մէկ հասա-
րակ՝ պարզ շընուածք մըն է, այլ ան է
տարակոյս որ մէկը որ աչքով չէ տե-
սած ընտո՞ր պիտի կարօղ ըլլայ գրածս
հասկնալ տէի, զէրէմ որչափ որ խօլայ
է ասոր մէջէն գրելը, անչափ դժար
է ասոր վրայ գրելը ու հասկցունելը:
Ամա ինչ որ է նէ, գրեմք ամենայն
պարզութեամբ. գիտցնենք մեր գրա-
սէններուն որչափ որ ֆիկարելի է:

Երեւակայէ մէկ կըսկըր պունտու-
թի խուրթի մը պէս, երեք մատի
թանձրութեամբ միակտուր պիլլուէ
աման մը. ասոր վրայի երեսին օրթա
տեղացը, մէկ պիլլուէ խուրթի՞ր գրի-
չի մը հաստութեան ծակով դէպի ա-
մանին մէջը իջած է. այնչափ՝ որ խու-
նիւն ծայրը, ամանին մէջի տակին չէ
հասած, այլ մէկ պղտի մատի հաստու-
թեամբ մը բարձր. ու աս է խուրթի ը-
սածնիս՝ ամանէն զատած բանը չէ՝.
այլ ամանին հետը կպած՝ շիտակ մէկ
կտոր է: Աս ամանին երեսը՝ մէկ քո-
վով, կըլոր ծակմընէ բացուած. ու
ծակին մէկ պիլլուէ թիւրիւր մը դըր-
ված է. որ պէտք եղած ատենը՝ կը
բանաս կը գոցես: Իշտէ աս է Կաղա-
մարը. հիմա տեսնենք ասոր գործա-
ծութիւնը:

Երբոր մէջը միւրեքքէպ կուգես լե-
ցնել, պէտք է որ բանաս ան պիլլու-
թիւրիւրը, որ օրթայէն՝ ան խուրթի
պէս տեղէն՝ լեցնես միւրեքքէպ կա-
ղամարին մէջ ինչպէս բերանը. սր թէ
օր չի բանաս ան թիւրիւրը նէ՝ չիւրց-
վիր կաղամարը. զէրէմ մէջի օդը
տեղ չի տար միւրեքքէպին լեցնելն
ետե՛ գոցէ պիլլու թիւրիւրով ծակը:
Ետե կաղամարը կը ծռես աղեկմը, որ
խուրթին մէջը եղած քիչ մը միւրեք-
քէպը դուրս թափի: Ան ատենը կա-
ղամարը մէջը կը նայես վրայէն, կը
տեսնես խորը խուրթին ծակին ծայրը
կեցած քիչ մը միւրեքքէպ: Գրիւրդ
մէջը կը թափ խեւ՝ որ գրիւր ճոթը ա-
մանին տակին թող դպչի, ու պէտք
է որ ալ դպչի. կը հանես գրիւր՝ ու
կը տեսնես անչափ միւրեքքէպ որչափ
որ պէտք է:

Ու անկէ ետեւ ալ հիշ մի հոգար,
թէ գրիչս շատ կառնէ, քիչ կառնէ
միւրեքքէպ տէի հէմէն թափ խեւ ու
դրէ. թէպէտ աման լեցուն է միւրեք-
քէպով, ամա դուրս չիգար, բայց ե-
թէ այնչափ՝ ան ծակին մէջ, որչափ որ
մէկ թաթ թիւրիւր պէտք է: Ու այս-
պէս օրերով շարժներով գրէ ու գրէ.
կամ օրմը գրէ երկուրեք օր մի՛ գրե-
րն ծակին տակին չափաւոր մէկ թաթ-
խեւը միւրեքքէպ չիպախիր, ինչպէս
որ չի հասնի բոլոր միւրեքքէպը

Թէ սրօր ուղեմ մեկնել աս արմնա-
լու եղած բանին պատճառը՝ որ ա-
ռաջ կուգայ օդին հալային ծանրու-
թեանն. ջրեղէն բաներու հետ ինչպի-
սի հաւասարակշիւութիւն ունենալէն.
Ջրին սինալները կամ մատուցը մէկ-
մէկու հետ ինչպիսի խնամութիւն ու-
նենալէն և այլն, շատ երկայն կերթայ,
ու կը վախնամ որ աս բաները հասկը-
ցողներ ալ շատ չի գտնին:

Աս կաղամարը աս տարի գտեր է
մէկ խեղացի նմանք մը. ու սկսեցնէ նմա-
ցնատանու գրաչիւրները շուտ մը գոր-
ծածել. ու վէնէտիկցի մէկ պիլլուէթի-
մը անտեղեկաց ճամբայ ընենք քէն աս
տարի տեսներէ. առեր բերերէ վիւնէ-
տիկ ասոր օրինակը. ու կըլինէ մենք,
պղտիկ, կըլոր, քառակուսի, Ու գիւր

մէկ զուրուշ երկու զուրուշ հինկ զու-
րուշ մեծութեան ու պիլլուէն կէօրէն:

Պէրլինտէ սօքթօր Շէթօնըն,
րէսմի պիր տայիւրէտէն ալարագ պու-
տէֆա Նէշը իլէտիլի պիր ըսթաթիւս-
թիւրէ կէօրէ, Ֆրանսա տէվլէթինին
կէչէն Ալմանեա մուհարէպէսինտէ 139
պին աւտմը, էօլիւպ, 143 պին քիշի
տէ Եւրալանմըլ տըր: Պունա Բարիս
վէ ըսթրագպուրկ շէհրէրինին մու-
հարէպէսի էսնասընտա էօլէն 20 պին
քիշի իլէ, էսիր օլարագ Ալմանեա
նագլ իտիլէնիւրտէն թէչէֆ օլան 20
պին քիշի զամմ օլունտուգու հալտէ,
Ֆրանսա տէվլէթինին թէքմիլ թէլէ-
ֆաթը 176 պին քիշիտէն իպարէթ
պուլունմուշ տուր:

Շիմտիքէ գատար Նէշը օլունտան ըս-
թաթիւթիւրէրտէ Ալմանեա տէվլէթի-
նին մէքըր մուհարէպէտէ 44 պին
վէֆիւթթը վէ 127 պին Եարէլիսի
վուգու պուլունտու կէօսթէրիւրիւ
տուր:

— Լօնտրաւան եաղտըլլարնա կէօ-
րէ, ինկիլթէրա էհալիսի, Բըլաթա
վէ Գօրաթիւրիւր նամ վարօրլարն, կէ-
չէն քի ֆուրթիւրնալար էսնասընտա
զարգ օլմալարնտան վէ Շիթօն շը-
մէնտըֆէրինտէ պիր սագաթլըզ զու-
հուրի իլէ, պու երկուգէն ինսանճա չօզ
թէլէֆաթ վուգուա կէլմիսինտէն իդ-
հարը թէէսսիւֆ իթմէքտէ իքէն, պու
տէֆա Գանթի Մարի նամ ճէսիւմ վա-
բօրն տախի գարտան վէ թայիֆէսի
իլէ զարգ օլունտու խապէրի ալըն-
մալլա, էհալիի մէքուլմէնին հիւրն
ու թէէսսիւֆի պիր գաթ տահա արթ-
մըլ տըր:

Իշպու վարօր կէչէն հոկտեմբեր այը
նիհաթէթինտէ, Օտէստան զախրէ
վէ էչէա ալարգը հալտէ, ինկիլթէրա-
եա միւթէվէճիհէն օրատան հարէ-
քէթ իթմիլ վէ նոյեմբէր ին իպթի-
տասընտա շիտէթի պիր ֆուրթիւր-
նաթա թէսատիւֆ իթմէսինտէն նաշի,
Մալթա լիմանընա կիրմէնէ մէքպուր
օլմուշ, վէ մուալիսարէն, մահը մէդ-
պուրուն 23 ինտէ, օրատան հարէքթ-
լէ Եօլա ըվլան օլմուշ իսէ տէ, հալէա
վիրուտ իթմէտիլիւրտէն վէ նէրտէ
պուլունտուգուտա տայիւր շիմտիքէ տէ-
կին պիր կէօնա խապէր վէ էսիր տախի
զուհուր իլէմէտիլիւրտէն, ալաֆրանկա
դեկտեմբեր նիհաթէթինտէ Մանշ պօ-
ղաղընա կէլէրէք, օ էսնատէ զուհուր
իտէն զայէթ շէտիտ ֆուրթիւրնաթան
տօլաւը պիր խայիլ սէֆայիլին զարգ
օլունտու օլունտա, մէքըր վարօ-
րուն տախի պաթմըլ օլունտու զանն
օլունտագտա տըր:

— Ալթիլիա տէվլէթի թարաֆըն-
տան դուլմըլլ շըմալի թարաֆլարն-
տա քէչիլիւրիւր ինքնալ ինքն կէօնտէ-
րիլէն իքի սէֆիհէն Նօլէթմիլլէ (1)
աւտաընըն ճիւղարնտա զարգ օլունտ,
թայիլիլի պիր Բուսիա վարօրունա
թէսատիւֆ իտէրէք դուրթուլմուշ վէ
պունարա, Բալէն Բայիլի թաթլը օլան
Բաթօքթըմ շէհրինտէ միւքէմմիլ պիր
զիւրաֆէթ քէչիլիւրիւր իքրամ օլուն-
մուշ տուր:

— Էւրօպատա ազ շէհրի վարտըր քի
շըմէնտըֆէր ըսթաթիւրնալար 12 տէն

(1) Իվրօպա զըթասընըն դուլմըլլ շը-
մալի թարաֆընտա վէ Բուսիա տէվլէթի-
նին զիլլի թարաֆընտա օլունտ ճէ-
սիւմ վէ ինսիլ պիր աւտա տըր: Թալիսինտան
պիր պուլուգայ զաւտար Եազ վէ օն պու-
լուգայ զըլ օլունտ քի պու մէֆիւրտէ եա-
լունտ ատանըն էթրաֆընտա օլան տէիլ
տօնմանըլ, թօրազ պիլլէ 5-11 տէպ տէ-
րիլիւրտէ սօնտը:

զիւրաթ օլունտ: Անճագ Լօնտրա շէհ-
րինտէ 130 շըմէնտըֆէր ըսթաթիւրնա
վարտըր: Պաղը թըրէնլէր շէհրինտէն
տիւրար շըթմանըլ, շէհրին իլինտէ
իլլէրլէր: Վէ աթըլ շէհրինտէ 3—4 տա-
դիգատա պիր հարէքթի խոպ, սէնէ-
վի 23 միլեօնտան 30 միլեօնա գատար
Եօլմու նաղլ իլլէրլէր: Գըլիւն նամ
շէհրի քի Լօնտրանըն ճէսուպ թարա-
ֆընտա տըր, օրանըն շըմէնտըֆէրլէ-
րի հէր եհրտէն զիւրաթ օլմալլա,
Եէվմի 700 թըրէն հարէքթի իթմէք-
տէ տիր: Եէր ալթընտան իլլէնտէն շը-
մէնտըֆէր խաթթլարնըն քիւշատի
էսնատէ մէվճուտ օլունտ օմիլիպիւս վէ
արապա գուլմանեալարնըն թիւհա-
րէթինէ սէքթէ կէլէճէյի զանն օլուն-
մուշ իսէ տէ, օ վաղըթտան պէլուր
մէքըրիւր գուլմանեալար պիլաքս ի-
լէրլէյէրէք, արապալարնըն շօղալթ-
մըլլար վէ էվլէթինտէն զիւրաթ հա-
սըլաթ ալմագտա պուլունտուլարտըր:

Շըմէնտըֆէր խաթթլարնտան վէ
օմիլիպիւս արապալարնտան մատա,
Լօնտրա շէհրինտէ 13 պին արապա վար
քի թըրամիւլ խաթթլարը իւզէրինտէ
իլլէմէքտէ տիր: Իլլէ պունտան իլլին
տարպը մէսէլ օլարագ, Լօնտրա շէհրին-
տէ ետեան կէզմէք, շըմէնտըֆէրլէրլէ
վէ Ալթանիւր տէնիլլիւրտէ վաբօրալար-
լա Եօլմուլուգ իթմէքտէն տահա մու-
խաթլարալը օլունտու սէօյլէմէքտէ
տիր: Չիւնքի կէչէն սէնէ զազֆըլտա,
պու արապա վէ թըրէնլէրին պիլիպի-
րինէ չաթ մատընտան վէ ալէք սուրէթ-
լէ վուգուա կէլէն զաղալարտան տօ-
լաւը 123 քիշի էօլիւպ, 2313 քիշի
Եարալանմըլ տըր:

Պագը իմալլարտա կէօլիւրիլլէ վէճ
իլէ, Լօնտրա շէհրինտէ ճէսամէթի օլ-
տէրէճէնէ կէլմիլ տիր քի պէհէր սա-
պուհ ճիւլար մահէլէրտէն շէհրի մէդ-
պուրա կէլիլ, Խիւշալմանըն Եիլնէ ալ-
տէթ իտէնլէրին միւլապըր 780 պին
պալիլ օլմալլա տա վէ Եէվմի շարըլ վէ
բաղարտա 10 պին նէֆէր օլունտ մէմու-
րը տօլալմագտա տըր: Մէվճուտ օլան
բօսթա մէմուլարնըն մըքտալը հէ-
ման պիր մէմէքթի նուֆուսունա միւ-
սալի տիր:

Լօնտրա շէհրինտէ պէհէր կիւն Եէվ-
մի վէ հաթթլարագ օլարագ 314 զազէ-
թա թապ ու Նէշը օլունտագտա տըր:

Պուրատա սէնէվի սարֆ օլունտան
կաղըն գըլմէթի 60 միլեօն ֆրանգ
օլունտ, տէրունի շէհրինտէ մէվճուտ
կաղխանէլէրտէն, սօգաղ վէ խա-
նէլէր իլլին Եէվմի վիրտիլլէրի 250
միլեօն օղկա տըր: Շիմտի Լօնտրա-
նըն մէվճուտ նուֆուսուն 53 միլեօն-
տան զիւրաթ օլունտ, զանն օլունտու-
ղունա կէօրէ, կէլէճէք ասրտա Լօնտ-
րա շէհրինտէ նուֆուսուն 5 միլեօնու
կէլէճէք վէ պու սուրէթլէ տէվաթ
իթիլիլի հալտէ, 20ինճի ասըրտա 20
միլեօնա պալիլ օլաճագ տըր:

Ասըլ շաեանը իսթիլարալ շուրաթը
տըր քի շէհրի մէզպուրուն նուֆուսուն
պիր միլեօն իքէն, զախրէ վէ սայիւրէ-
ճէ գըթլըզ կէօրիւրիւր իսի: Շիմտի
իսէ նուֆուսուն չօզ օլունտու հալտէ,
շէհրի էմանէթինին իքտամ ու զայրէ-
թի իլէ, քեաֆիլէյի Եէլէճէք վէ ի-
չէճէք քէսթթլէ պուլունտագտա վէ
հէր շէյ էհիլէն ֆիւսթլա սաթթլմագ-
տա տըր:

— Կէչէնտէ քիւշատ օլունտան Բարի-
սին Եէնի օրէրա թէթթլարնուն ի-
չինտէ եաղընա կաղլարն մըքտալը
9200 տտէտ օլունտ, պուլարն Եաղըլ-
մալը խըտմէթինէ 12 քիշի թայիլին օ-

լուսմունք վէ եանան կազմարն ալէֆի
եօգարեա ազս խեհէք եէրտէ, պիր
նէվի ալէթ վասթթարըյա աշաղբեա
տօղրու պուլունմունք վէ պու սէպէպ-
տէն կազմարտան օլաճադ գօրգունուն
էօհիւ ալլունմը տըր: Օրէրա հէր թա-
րաֆտան հափա ալլորդը միտիլու, հէր
ճանիպտէն ըսթթարըյմադտա տըր:
Պունարա մախտու օլան ալէթ, ին-
սանըն նապղարընըն թադսիմի միտիլ-
լու թէպթօնըն հէր թարաֆթըն թադ-
սիմ խտիլիլ տիր:

— Մարտիկտտան իսբանեա գըրալը
12 ինճի Ալթօնսու ալլադ, իսբանեա
կէօթ իւրէնէք օլան ֆըրգաթ ինէ, գը-
րալ ախշամ իւղէրի ըաքիպ օլմունք իս-
տէ, ֆըրգաթ ին հարէքթ իթմէեէ-
րէք, անճադ իրթէսի կիւն էօյլէ
վադթի հարէքթ իթմիլ տիր: Պու-
քէյֆիեթէ զադէթ ալարըն հէր պիրի
պիր մանէա վէրիեօր իսէտէ, Մար-
սիկտա զադէթ սար պունու թասհիհ իյ-
լէմիլ տիր: շէօյլէ քի մէդքիւր ֆըր-
գաթին իսբանեա տան աճէլէ հարէ-
քէթ իյլէմէքլէ, լաղըմ կէլտիյի դա-
տար քէօմիւր ալամմիլ իտի: Ֆըր-
գաթինին գաբտանը լաղըմ կէլէն քէօ-
միւրի, իսբանեա պահիւի վէքալէթ ի
իւղէրինէ բօլլիւ չէքէրէք թիւճճար-
տան ալմադ իսթէտի իսէտէ, թիւճ-
ճար պունա էմիլիեթ իտէմէտիլէ-
րինտէն վէ բարա մէվճուտ օլմաթը-
ղընտան նաշի օրատա գալմիլ վէ հէր
տարա իսբանեալը պիր թիւճճար
պու բօլլիւ պըր գապու իտէրէք ագճէ
վիրմիլ վէ պունուն իլէ քէօմիւր ա-
լարադ ֆըրգաթին Մարտիկտտան հա-
րէքթ իյլէմիլ տիր:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆԷՐ ԳՕԹԱՅԻՑ

I

Գօթան մի փոքր քաղաք է Հիւսի-
սային Գերմանիայում, երկաթուղիով
երեք ժամ հեռու Լէյպցիգից: Մի
ժամանակ մայրաքաղաք էր Գօթայի
դքսութեան՝ և այժմ ձմեռային բնա-
կառուի է Գերմանիայի կայսերութեան
Գուերս (Հերցօգ) Լեյստ II:

Գօթան ունի ընդ ամենը 22,000 բը-
նակիչ և է մինն Տիւրինգիայի՝) գե-
ղեցկադիր և վայելչատես քաղաքնե-
րից, Տիւրինգեան անտառի (սար) ըս-
տորոտում: Լայն կոչուած վտակի և
Տիւրինգեան երկաթուղու մօտ: Քա-
ղաքը լուսնաձև գիրք ունի և իւր չը-
ջապատ պարտէզներով, ծառատուն-
կերով և արուարձաններով մերձակայ
բլրից նայելի աչաց ներկայացնում է
բաւական գեղեցիկ տեսարան: Քա-
ղաքի մէջ 3 մեծ հրապարակներ կան,
փողոցները լայն և գեղեցիկ ու չը նա-
յելով քաղաքի հնութեան, միանգա-
մայն նոր, թարմ գէմք ունի և գիշե-
րը միշտ գաղով լուսաւորուած են լի-
նում:

Դ եկեղեցեաց մէջ երեւելիքն են
Մարգարիտենկերթէ և Կլօստերկիրթէ:
Միւս շինութիւններից աչքի են ընկ-
նում մեծածաղարիպ ամրոցը (Գրիգեն-
շտայն), որ շատ հին է և վերանորո-
գած է միայն 1638 թ. այժմ գլխաւոր
աստիճանաւորաց բնակատեղի է և
իւր մէջ պարունակում է՝ գրադարան
(260,000 գիրք և դանադան ձեռագրեր)
բաւական ակամաւոր թանգարան՝ ե-
րեւելի բնագիտակի թանգարան,
Չինական թանգարան, պատկերների
և այլ թանգարանները համեմատա-

*) Գերմանիայի ղեկավարը ի անսա-
ռոտ դաւաճ:

բար շատ աղքատիկ են: Ամրոցի մօտ
ճեմերու համար գեղեցիկ պարտէզ կայ
և բաւական ընդարձակ ապահապատ
ձմեռային պարտէզ: Դոցա մօտ են
միւս կողմից Գրսի նոր պալատն և
թատրոնը: Բացի դոցանից երեւելի
են քաղաքին մէջ աշխարհագրական
քարտէզների հաշակուած հաստատու-
թիւնը, կրակից ապահովելու գանձա-
րանը (բանկը) (1821 թ.) կեանքի ա-
պահովութեան բանկը (1829), մասնա-
ւոր բանկը, գիւղական փոխատուա-
կան գանձարան, գիւղատնտեսական,
անտառատնկութեան և արհեստաւո-
րաց ընկերութիւնները:

Գօթայ փոքր քաղաքի մէջ բաւա-
կան երեւելի մարդիկ գործել են մին-
չե իւրեանց կենաց վերջը, սրոնց մի
քանիսին կանգնացրած են արձաններ:
Բաղաքն առհասարակ բաւական կեն-
դանի առուտուրի տեղ է. մանաւանդ
այս տեղ շատ պարտատու և տարա-
ծում են խոզենու երչիկ (*) և այլն:
կան ևս շատ գործարաններ մահուդի,
կաշու, բամբակի, մետաքսի, թղթի,
ապակոյ, երաժշտական և ֆիզիքայի
գործիքների և այլն:

Գօթան ունի մի հոշակուած գիմնա-
ղիոն, մի ռէալ գիմնաղիոն, վաճա-
ռականութեան ուսումնարան (1817),
արհեստաւորաց ուսումնարան, մի վար-
ժապետանոց, մի վարժուհեաց սեմի-
նար, մի օրիորդական բարձր կոչուած
ուսումնարան, մի քանի մասնաւոր օ-
րիորդական ձեմարաններ, երեք քա-
ղաքային ուսումնարաններ և բաւա-
կանաչափ սկզբնական ուսումնարան-
ներ: Կան նոյնպէս ծննդանոց, դժա-
նոց, և այլ հիւանդանոցներ, զանա-
զան բարեգործական հիմնարկութիւնք,
օրինակի համար, որբանոց, աշխատա-
նոց, վատ բարքի երեխանց համար
բարձր ուղղող մի առանձին հաստա-
տութիւն:

Հետաքրքրականն այն է, որ այսպի-
սի փոքր քաղաքում, ամեն մի տէրու-
թեանական կամ հասարակական հաստա-
տութիւն ունի իրան արդիւնք մասնա-
ւոր մարդու նոյնպիսի հաստատութիւ-
նը, որ ամենայն յաջողութեամբ մըր-
յում է տէրութեանականի հետ: Չոր
օրինակ հասարակական գծանոցը եղել
է առաջ այստեղ:

Տիւրինգիայի բոլոր գաւառը վըճ-
ուել է այդ հաստատութիւնը տեղա-
փոխել Հիւլդբերգ հասուղէն քաղաքը:
Առաջուց բժիշկը չէ ուղեցել այնտեղ
գնալ և նորա փոխարէն իւր սեփական
գծանոցն հաստատել այստեղ: Նոյն-
պէս մի քանի միւս հիւանդանոցներ
մասնաւոր բժշկաց հաստատութիւնք
են: Գարնայների վերաբերութեամբ,
օրինակ Կիօհլէրի վարժուհեաց սեմի-
նարը մեծ յաջողութեամբ մըրյում է
միւս օրիորդական դպրոցների հետ:
Եղանակը այստեղ բարեխառն է,
աշուքը բաւականին անձրեւոտ, ձմե-
ռը ցուրտը մեղմ է:

Գարունն և ամառը ամենապատուա-
կան եղանակներն են համարվում այս-
տեղ:

II

Հասարակական կեանքը Գօթայում

(1) Չը նայելով խոզենոյ ոյսպէս առատ
գործածմանը Գօթայում շատ սակաւ է
պատահում Տըրիսինի (խոզի մի փառն-
դաւոր որդի) հիւանդութեանը, այն ինչ
միւս գաւառներից միշտ տեղեկութիւններ
ենք լուսմ այդ հիւանդութեան յաճախ
դէպքերի մասին: Գօթայում խոզենին ծա-
խուելուց առաջ շատ կանոնաւոր հետադ-
տութեանց ենթարկվում խոզաբոցոյով:

սակաւ զարգացած է փողովուրդը այս-
տեղ ծանր աշխատանքներով կարողա-
նում է իւր ապրուստը հայթ հայթել,
ժամանակ չունի յարմարութեանց և
վայելչականութեան ետեւից ընկնելու:
Միջակ վաճառականների դասը ան-
պատմելի խնայողութիւններով է ապ-
րում և այդ դասի գերդաստանական
կեանքն այս կողմերում բաւական կո-
պիտ և տաղտկալի երեւում է մեր աչ-
քին մինչե ցայժմ: Կրթութեւ գաւից
յիշենք վարժապետաց դասը Գերմա-
նիայի գաւառներից առաւելագէս Գօ-
թան է, որ կարողանում է մըցել Տիւ-
րինի և Բադենի հետ (Չուիցցերիա)
իւր կանոնաւորուած փողովորական
ուսումնարաններով և օրիորդական
դպրոցներով: Այստեղի սկզբնական
դպրոցի վարժապետը բացի գիմնա-
զիայի 6-7 տարուայ կուրսը պէտք է
տեղոյս վարժապետական ձեմարանում
3 տարի մասնաւոր վարժապետական
կրթութիւն ստանայ: Եւ ինչէն ստա-
նում Գօթայում այդպիսի վարժապետ-
ները, կարողէք երեւակայել արդեօք:
— 180 տարեւ, որ 200 ուուրուց պա-
կաս է: Այդպիսի դժուար և դառն
դրութիւնից ջիշերը կարողանում են
ինքնագործունէութեամբ դուրս գալ
մասնաւոր ուսումնարաններ հիմնել,
օրագիր հրատարակել և այլն: մեծ
մասը միթիւարիւմ է գոնեա՝ նորա-
նով, որ վարժապետութեան պատճա-
ռով զինուորական ծառայութիւնից
ազատվում են: Այստեղ պատմիւն՝ Եւ-
թէ Պրուսիային նայելու լինինք պէտք
է սկզբնական վարժապետի ուսուցիչ
ևս պակասացնել, որ զինուորագրու-
թիւնից չալիսան: Այնու ամենայ-
նիւ վարժապետաց դրութիւնը բար-
ւոքելու խնդիրը Ռէյխստագում օրա-
կարգի խնդիր է:

Այնան այստեղի կեանքի միակեր-
պութիւնը հաղիւ հաղ ընդհատվում
է այս և այն նուագահանդէսով կամ
հասարակաց երեկոյներով: Այստե-
ղի նուագահանդէսները զոնապանվում
են Ռուսաստանի և մեր Թիֆլիզի կօն-
ցերտներից ներանով, որ տոմսակ ու-
նեցող գերդաստանը գալիս է, ամեն
իւր համար չըջապատում է մի սեղան,
տղամարդը սովորաբար իւր գարնջու-
րը առաջիւր դրած, կինարմատը մի
թաս սուրճ կամ թէյ, անդադար չա-
րունակելով իւր ձեռագործը՝ նուա-
գածութիւնը լուսմեն: Էնպէս որ այդ
տեսակ հանդէսները այստեղ միանգա-
մայն բնատնական կերպարանք ունին
և չուայ հազուադէպ ու աւելորդ
չըղաղադրութեանց տեղիք չեն տա-
լի: մէկ բանը շատ վատ է, որ եր-
բեմն թոյլ են տալի տղամարդոց ծը-
խել ևս:

Այս կողմերի քաղաքաց փողոցնե-
րում ամենից շատ աչքի են ընկնում
չինների սայլակները: ամեն մարդ հան-
դիպում է զոյգ զոյգ լծած շների, ո-
րոնք փոքր սայլերով քաշ են տալի
տիրոջ ետեւից զանազան ծանրութիւն-
ներ և բեռներ: Երբեմն տէրը ինքն
էլ ձեռքով օգնում է սայլի կողքից
իւր աշխատաւոր շներին (1): Երանի
թէ մեղանում էլ մեր խեղճ մշակները
փոխանակ բեռները իրանց մէջքին կը-
րելու, այսպիսի փոքր սայլակներ չի-

(1) Այստեղ լծում են ոչ միայն շներուն
փոքր ծանրութիւններ կրելու, այլ և ոյ-
ծերուն, ոչխարներուն, կոյրերուն: Քանի-
ցնս պատահել է ինձ տեսնել կովը և չուըր
կամ այծը և չուըր՝ միասին լծած: Այստեղ
ամեն կենդանական ուժից օգուտ օգնեա
ղում:

նել սովորէին և մեր փողոցների ան-
տէր մեծ շները ծանրութիւններ կրե-
լու ծառայեցնէին: Հասարակ փայտե
սայլակ երկու փոքր ակներով, բթի
լայնութեամբ հասարակ կաշի սայլի
առաջ և այս և այն կենդանաց երկա-
րութեան համեմատ մի կողքից միւս
կողքին ամրացրած (սաւետի) նման,
մէջքի վրայով մի երկու տեղ կաշով
ամրացրած. այս կաշին ձգվում է կեն-
դանու վրայ, որ իւր կուրծքով քա-
չում է, այս բոլորը ամեն մի մշակ մե-
ղանում կարող է շինել կամ շինել տալ
է—Յ ուուրիով: Շները Գերմանիա-
յում ծախվում են ամեն մինը մի քանի
տարեի, նոցա համար տէրը պէտք է
հարկ վճարէ,—մեղանում, փառք Առ-
տուճոյ, արջի նման շներ — որքան կու-
ղեա, առանց փողի լծի՛ր, որքան կա-
միս:

Այս բանը թէև առաջին անգամ
կարող է այդտեղ խորթ թուիլ և զա-
նազան սրախօսութեանց տեղիք տալ:
Բայց մտածեցէ՛ք և տեսէ՛ք՝ ի՞նչ օ-
գուտներ ունի: Մէկ որ ի՛նչպէս վերը
յիշեցինք, մշակ մարդը բեռնակիր
գրաստ լինելուց փոքր ինչ կաղապու-
կերկրորդ եթէ այդ սովորութիւնը տա-
րածուի մեր մէջ, այն ժամանակ ինքն
ըստ ինքեան կը վճուկէր «փողոցի շնե-
րու հարցը», որ երկար ժամանակ է
(8 տարուց աւելի է) զբաղեցնում է
Թիֆլիսու քաղաքային և բժշկական
վարչութիւնները, որի համար զանա-
զան յանձնաժողովներ զարմանալի
երբեմն և վտանգաւոր հնարքներ են
մտածում շներն այս կամ այն փողոց-
ներում սգանելու ձեւ մասին և այլն...
բայց ոչ ոք չի ուզում Գերմանիայի
քաղաքաց այս հնարը ի նկատի առնուլ
որով մէկ կողմից մեր փողոցները կա-
ղապուին անտէր և կատաղած շներու
վտանգից: միւս կողմից, շների կեն-
դանական ուժից մարդն օգուտ կը
քաղէ:

Շներին հաշել և խամանել չըտալու
համար այստեղ գործ են ածում բե-
րանակալներ, երկաթէ թելից շինած
որոնցով և խմայվում է թէ չունը տէր
ունի, թէ չէ բռնուելու է:

Թատրոնի ներկայացումները ձեռը
Գօթայում սկսվում են յունվարից, երբ
դուքսը տեղափոխվում է Կոբուրգից
իւր գովելի գերաստնական խմբով և
երաժիշտներով՝ Գօթայ: Շարաթը եր-
կու անգամ լինում են նուագաւոր
ներկայացումներ:

Չը մուսանամ յիշել, որ տեղւոյս
ամրոցի վերը յիշուած մեծ գրադա-
րանում գտանվում են Հայաստանի
աշխարհագրութեան և պատմութեան
վերաբերեալ Գերմաներէն գրուածներ
և բաւականաչափ Հայերէն գրքեր:
որոնք դեռ մանրամասնաբար հետա-
զօտած չեմ: Չարմանալի չը պիտի լի-
նի՝ եթէ մի Գերմանական գաւառա-
յին գրադարանում աւելի հետաքրք-
րական Հայոց հին և նոր գրքեր զա-
նազան ժամանակների Հայոց օրագրեր
և լրագրեր գտնուին քան թէ՛ մեր
իսկ կեդրոնական գրադարաններում:

Տիկին Ս. Բ.

(Մեղու Հայաստանի)

ՍՍՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ

ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Գալաթատա Բէնճէմինի բաղարընտա
նում էր 41 իսսի խանընտա